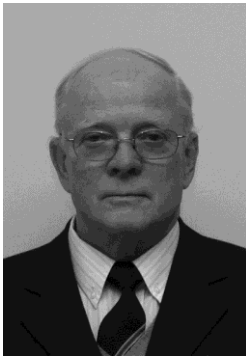

MIHKEL JALAKAS – 75

Kauaaegne veterinaarmeditsiini õppejõud ja teadlane, loomaarstiteaduse doktor Mihkel Jalakas sündis sõjaeelse Eesti Vabariigi ühel lõpupäeval, 19. juunil 1940. Vastsündinu ristiti vanaisa nimega Mihkel. Ta sünnikohaks on märgitud Tallinn, kuid vanemad elasid sel ajal Keilas. Isa Johannes teenis leiba Parkide Valitsuse juhataja asetäitjana, kelle üle-

sandeks oli korras hoida Keila-Joal asunud ministrite suvilad. Peagi lõppes Eestis rahuliku elu periood, järgnesid keerukad sõja-aastad, mil okupatsioonivõimud korduvalt vahetusid. Seetõttu tuli ka isal mitu korda töökohta vahetada. Mitmelapseline perekond kolis Märjamaale. 1947. aastal lavastati metskonnas raamatupidajana töötanud isa kurikuulsa §58-1a alusel (kodumaa reetmine) süüdi ja saadeti aastateks Arhangelski oblasti vangilaagrisse. Ema Hilda-Marial tuli raamatupidajana hakata peret toitma. Kindlasti avaldasid sõjaaegsed ja -järgsed olud ning äng mõju sirguva Mihkli karakteri kujunemisele.

Isa vangistamise aastal astus Mihkel Märjamaa keskkooli esimese klassi uksest sisse. Vabal ajal meeldis poisile külastada oma vanaema Rangu küla suurталus, mida pidas Mihkli isa vend. Talus harjus ta loomadega sedavõrd, et pärast kohuslikku seitsme klassi lõpetamist astus ta Vana-Võidu loomakasvatustehnikumi. Seal õppides sai ta suurepäraselt anatoomia õpetajalt Heldur Koolmeistrilt innustust veterinaarmeditsiini radadele asumiseks. 1958. aastal jätkus tänase juubilari haridustee Eesti Põllumajanduse Akadeemias (EPA), kus talle viie aasta pärast ulatati kiitusega loomaarstidiplom. Haruldaselt selge mõistuse ja lahtise käega noormehena oli ta silmapaistev üliõpilane, saades ühena vähestest kogu veterinaariateaduskonna ajaloos kõrget Lenini-nimelist stipendiumi. Väga eduka õppimise kõrval tegeles ta agaralt spordiga, omandades klassikalises maadluses imperiaalse NLiidu meistersportlase tiitli.

EPA lõpetamise järel 1963. aastal sai Jalakast Viljandi rajooni Mustla sovhoosi peaveterinaararst. Vahepeal tuli pool aastat (1964–1965) teenida sõjaväes. 1966/1967. õppeaastal oli Mihkel Jalakas kirurgia ja sünnitusabi kateedri aspirant, ent peatselt edutati Mustla sovhoosi direktori asetäitjaks. Kauaks ta Mulgimaale siiski ei jäänud: 1969. aastal kutsuti ta äsja mainitud kateedri vanemõpetajaks. Sama kateedri baasil moodustatud institutsioonides on ta töötanud tänini, üh-tekokku ligemale 45 aastat, läbides kõik karjääriredeli astmed vanemõpetajast professorini.

Mihkel Jalakas töötas EPA kirurgia ja sünnitusabi kateedri vanemõpetajana tervelt kaksikümne aastat. 1989. aastal sai ta dotsendi kohusetäitjaks ja aasta pärast dotsendiks, kellena tegutses 2001. aastani ja seejärel veel aastatel 2004–2005. Vahepeal (2001–2004) tuli pidada erakorralise lektori ametit. 2005. aastal sai ta 65. aastaseks. See oli noil aastatel piirvanus, mida õppejõuna ei lubatud ületada. Mihkel Jalakast sai kolmeks aastaks erakorraline vanemteadur. Õppejõuna töötamise vanusepiirangu kaotamise järel valiti ta viieks aastaks Eesti Maaülikooli veterinaarmeditsiini ja loomakasvatuse instituudi sigimisbioloogia osakonna professoriks. Aastast 2013 on M. Jalakas sama osakonna peaspetsialist.

Mihkel Jalakas on õppejõu ameti kõrval Eesti Maaülikoolis tegelnud mitmesuguste institutsioonide töö juhtimisega. Kahtlemata kõige olulisem on olnud teaduskonna loomakliiniku juhatamine aastatel 1993–1998. Lühemat aega on juubilar seisnud kirurgia ja sünnitusabi kateedri (1979–1981) ning sünnitusabi õppetooli (1995–2003) eesotsas. Aastatel 2002–2003 tegutses M. Jalakas loomaarstiteaduskonna prodekaanina. Juubilar osaleb mitme erialase ja erialalähedase seltsi töös, olles Eesti Loomaarstliku Ühingu, Akadeemilise Põllumajanduse Seltsi ja Tartu Põllumeeste Seltsi liige. M. Jalakas on Vabariigi Raviameti veterinaarravimite registreerimise komisjoni liige. Ta kuulub *Fraternitas Tartuensise* vilistlasperre.

Mihkel Jalakas on autoriteetne õppejõud. Ta on õpetanud peamiselt sünnitusabi ja günekoloogiat ning sigimisõpetust, samuti ka operatiivkirurgiat ja ortopeediat. Tema selge, kõlava häälega peetud loengud on väga loogiliselt üles ehitatud ja sisukad. Kolleegide kinnitusele on ta kõigis kolmes distsipliinis tõeline erudiit. Oma laialdasi teadmisi on ta jaganud isegi filmikonsultandina "Stereo" (1978) loomisel.¹ Siinkohal ei saa mainimata jätta juubilari huumorisooni: peaaegu igat elujuhtumit suudab ta vürtsitada mõne lõbusa või pikantse anekdoodiga.

Juubilari teadustegevus algas juba tudengina ning selle tulemused põlevkivifenoole bakteritsiidsete omaduste kohta ilmusid EPA üliõpilaste teadustööde kogumikus (1964). Hiljem on ta uurimusi avaldanud mitmesugustes üllitistes siiski peamiselt sünnitusabi, günekoloogia ja mastiitide alalt. Ta on käsitlenud kollakeha enukleatsiooni, emaka- ja udarapõletike diagnoosi ning ravi, väärarendeid raske sünnituse põhjustena, inna sünkroniseerimist, suguelundite verevarustust, vaagna ehitust, sugusekteeritud sperma omadusi jm. Juubilar on võtnud kasutusele rida originaalseid meetodeid, sh ravimite aorti ja arteritesse manustamiseks, emaka amputeerimiseks ning tupe fikseerimiseks. Suurt tähelepanu osutab M. Jalakas täpsele terminikasutusele.

¹ Kõne all on loomaarstiks õppinud Riho Mesilase jutustuse "Veterinaari esimene nädal" põhjal vändatud film, mis valmissaamise järel keelustati ja näidati esmakordselt alles 1991. aastal.

54-aastasena kaitses ta edukalt magistrikraadi teadusdoktor Ilmar Mürsepa juhendamisel valminud väitekirja *Uurimusi veiste sünnituspatoloogia alalt* põhjal. Kümme aastat hiljem (2004) omandas ta loomaarstiteaduse doktorikraadi, sedapuhku teemal *Eesti holsteini tõugu lehma vaagen ja udara kandeaparaat sünnitusabi seisukohast* (konsultandiks emeriitdotsent Paul Saks). Uurimuse kõige olulisem tulemus oli vaheistmikuluu avastamine lehmadel. Mihkel Jalaka juhendamisel on kaitsnud Piret Kalmuse magistritöö (2001) ja Esta Nahkuri doktoritöö (2014).

Ta on õpiku *Veterinaarsünnitusabi ja günekoloogia* (1979) kaasautoreid, kolmeköitelise *Loomatervise käsiraamatu* (1983–1985) koostajaid ja kaasautoreid ning monograafia *Veise tiinuse ja sünnituse patoloogia* (2006) ainuautor.

Juubilar on tunnustatud loomaarstiteadlasi: 2007. aastal omistati talle Riigi teaduspreemia põllumajandusteaduste vallas, 2008. aastal Eesti Loomaarstide Ühingu elutööpreemia, 2010. aastal põllumajandusministeeriumi hõbedane teenetemärk.

Lõpuks tuleb märkida, et Mihkel Jalakas on tubli pe-reisa. Juba üliõpilasena abiellus ta oma kursusekaaslase Rosa Vatiskaga. Perre sündis kolm tütar ja üks poeg. Lastele anti korralik haridus. Nende elukutsete spekter hõlmab geograafi, geoloogi, lasteaednikku ja puidutehnoloogia inseneri. Viimasest on, tõsi küll, saanud kinnisvarafirma "Uus Maa" Tartu büroo omanikke ja juhatuse liikmeid. Tal on viis lapselast ja üks lapselapselaps.

Õnnitlen juubilar kolleegide nimel ning soovin talle tugevat tervist, teravat vaimu ja nobedat sulge!

Enn Ernits